

SPRÁVA O STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 2015

OCHRANA, TVORBA A MANAŽMENT KRAJINY

KLÚČOVÉ OTÁZKY A KLÚČOVÉ ZISTENIA

Aký je vývoj vo fragmentácii krajiny vplyvom antropogénnych činností?

Pokračuje proces poklesu priemernej veľkosti nefragmentovaného územia SR.

Aký je vývoj vo financovaní Programu obnovy dediny?

Vývoj pridelených dotácií má kolísavý charakter. V roku 2015 podpora z Environmentálneho fondu predstavovala takmer 900 000 eur.

Aké je zloženie pamiatkového fondu SR a jeho stav?

V roku 2015 bolo evidovaných 9 888 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok a 14 951 hnutelých národných kultúrnych pamiatok. Približne 26 % nehnuteľných pamiatok vykazuje narušený alebo dezolátny stavebno-technický stav.

Aký je počet evidovaných environmentálnych záťaží?

V SR bolo doposiaľ identifikovaných viac ako 890 pravdepodobných environmentálnych záťaží, 290 potvrdených a cca 790 už sanovaných environmentálnych záťaží.

FRAGMENTÁCIA KRAJINY

Fragmentácia je proces alebo stav rozdeľovania, rozdrobovania prírodných území (pôvodných biotopov) na viacero menších častí za súčasného znižovania rozlohy pôvodných biotopov a zväčšovania vzájomnej izolácie vzniknutých areálov.

Jednou z hlavných príčin fragmentácie činnosťou človeka okrem poľnohospodárstva (výrub lesov, vysušovanie mokradí) a urbanizácie (výstavba sídiel, priemyselných areálov, vodných nádrží, plotov, kanálov, potrubia, priesekov elektrických vedení) je výstavba a využívanie dopravnej infraštruktúry. Nielen cesty a diaľnice, ale aj železničné trate a vodné cesty vytvárajú líniové objekty fragmentácie brániace pohybu živočíchov. Zároveň rast intenzity dopravy zosilňuje efekt fragmentácie vplyvom dopravnej infraštruktúry.

Úbytok biotopov v súvislosti so záberom pôdy dopravnou infraštruktúrou, následná fragmentácia kra-

jiny spojená so stratou prepojenia (nepritomnosťou biokoridorov) vzniknutých malých a izolovaných areálov a znásobená vplyvmi v súvislosti s rušením a znečistením môže viesť k zmene migrácie živočíšnych druhov, ako aj k ohrozeniu biologickej diverzity (biodiverzity).

V roku 2009 bola priemerná veľkosť nefragmentovaného územia SR 44,6039 km². V nasledujúcich rokoch bol zaznamenaný pokles priemernej veľkosti nefragmentovaného územia SR – 42,9997 km² v roku 2010, 41,9689 km² (2011) , 41,2277 km² (2012) a 40,0142 km² (2013).

STAROSTLIVOSŤ O MESTSKÉ A VIDIECKE ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Krajina je komplexný systém priestoru, polohy, georeliéfu a ostatných navzájom funkčne prepojených hmotných prirodzených a človekom pretvorených aj vytvorených prvkov, najmä geologického podkladu a pôdotvorného substrátu, vodstva, pôdy, rastlinstva a živočíšstva, umelých objektov a prvkov využitia územia, ako aj ich väzieb vyplývajúcich zo sociálno-ekonomických javov v krajine. Krajina je životným prostredím človeka a ostatných živých organizmov.

Prírodné podmienky predurčujú SR k tomu, že časť obyvateľstva je a bude viazaná na vidiecke prostredie. Z 2 890 sídel je 2 752 dedín (95,2 %), a 138 miest (4,8 %). Z celkovej rozlohy SR podľa jed-

notlivých typov regiónov najväčší podiel 59,0 % je prevažne vidieckych, 36,8 % podiel majú prechodné regióny a najnižší podiel 4,2 % predstavujú prevažne mestské regióny.

STAROSTLIVOSŤ O VIDIECKE ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Program obnovy dediny (POD) počas svojej 18-ročnej implementácie preukázal, že je jedným z vyhľadávaných a úspešných nástrojov rozvoja vidieka. V Európe je aplikovaný štátmi a regiónmi združenými v Európskom pracovnom spoločenstve pre rozvoj vidieka a obnovu dediny (ARGE) už viac ako 24 rokov. SR je členom spoločenstva prostredníctvom rezortu životného prostredia od roku 1997 a od roku 1998 sa realizuje Program obnovy dediny aj v SR.

POD je postavený na procese osvetu a propagácie jeho cieľov, poradenstva v oblasti obnovy hmotného, prírodného a duchovného prostredia vo väzbe na programovacie a plánovacie procesy a monitoring záujmu obcí, ako aj na propagácii pozitívnych príkladov realizácie so zámerom ich ďalšieho šírenia prostredníctvom Školy obnovy dediny. SAŽP zabezpečuje uvedené činnosti v zmysle uznesenia vlády SR č. 222/1997, a to prostredníctvom poradenstva, konzultácií a priameho manažmentu implementácie POD.

V roku 2015 bol Program obnovy dediny implementovaný prostredníctvom dvoch dotačných programov, v každom po dve činnosti:

Program obnovy dediny – Zlepšovanie kvality životného prostredia na vidieku:

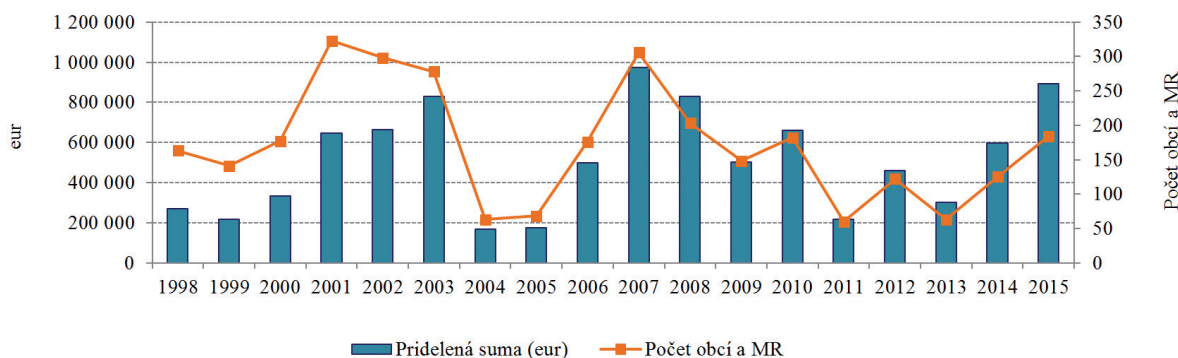
- Ochrana životného prostredia, environmentálna infraštruktúra
- Zlepšovanie environmentálneho povedomia a zvyšovanie informovanosti o hodnote vidieckej krajiny a jej propagácia

Program obnovy dediny – Zelená dedina:

- Ochrana a tvorba krajiny, realizácia zelenej infraštruktúry na vidieku
- Obnova a tvorba zelených verejných priestranstiev, oddychových a vzdelávacích zón

V roku 2015 podpora POD dosiahla celkovú výšku **891 159,50 eur**.

Graf 058 | Vývoj pridelených dotácií POD

Zdroj: SAŽP

Celková priemerná dotácia na 1 žiadateľa bola 4 843 eur.

Od roku 1990 s dvojročnou pravidelnosťou vyhlasuje ARGE súťaž o Európsku cenu obnovy dediny. Národnou formou tohto podujatia je súťaž Dedina roka, ktorú SR organizuje od roku 2001. Vyhlasovateľmi národnej súťaže sú MŽP SR, SAŽP, Spolok pre obnovu dediny a Združenie miest a obcí Slovenska.

Vítazom súťaže Dedina roka 2015 sa stala obec Spišský Hrhov v okrese Levoča. V roku 2016 bude táto obec reprezentovať Slovensko v 14. ročníku súťaže o Európsku cenu obnovy dediny. Druhé miesto obsadila obec Bošáca v okrese Nové Mesto nad Váhom a tretie miesto obec Kapušany v okrese Prešov. V kategórii Dedina ako hospodár získala ocenenie obec Muránska Dlhá Lúka v okrese Revúca, v kategórii Dedina ako klenotnica obec Klátova

Nová Ves v okrese Partizánske a obec Lúčky v okrese Ružomberok, v kategórii Dedina ako pospolitosť obec Dúbrava v okrese Levoča, v kategórii Dedina ako partner obec Tuchyňa v okrese Ilava, v kategórii Dedina ako hosťiteľ obec Vyhne v okrese Žiar nad Hronom

a v kategórii Dedina ako záhrada obec Jablonka v okrese Myjava. Obec Píla v okrese Pezinok získala mimoriadnu cenu za výnimočnú aktivizáciu ľudského potenciálu pri všestrannom rozvoji obce po prírodnej katastrofe.

STAROSTLIVOSŤ O MESTSKÉ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Prostredníctvom Tematickej stratégie pre mestá a tiež 7. environmentálnym akčným programom propaguje Európska únia koncept integrovanej mestskej politiky, ktorý je vyjadrený aj medzivládny procesom známym ako Teritoriálna agenda EÚ do 2020.

Hlavným motívom urbánnej politiky EÚ je integrovaný urbánny rozvoj – prístup, ktorý sa zaoberá fyzickou obnovou miest v kombinácii s podporou vzdelávania, ekonomického rozvoja, sociálnej inklúzie a ochrany životného prostredia v prostredí partnerstva medzi občanmi, občianskou spoločnosťou, priemyslom a rôznymi úrovňami samosprávy a štátnej správy. Tento prístup je osobitne dôležitý v súčasnosti, keď dochádza k dynamickým zmenám sociálnych (de-

mografia, imigrácia), ekonomických (stagnácia, nezamestnanosť) a prírodných (klimatické zmeny) podmienok. Cieľom tejto snahy je udržateľná, inkluzívna a múdra (smart) spoločnosť.

Slovensko implementuje vyššie uvedené ciele urbánnej politiky najmä prostredníctvom dokumentov: Koncepcia územného rozvoja Slovenska, Koncepcia štátnej bytovej politiky, Národná stratégia regionálneho rozvoja SR a Národný akčný plán rozvoja osídlenia a bývania.

Výrazným environmentálnym problémom miest sú degradované ekosystémy – brownfieldy reprezentujúce mestskú krajinu, ktorá stratila svoju funkciu.

Brownfield označuje lokality, ktoré boli ovplyvnené predošlým použitím samotnej lokality a tiež jej okolia a ktoré sú zanedbané, nevyužité alebo nedostatočne využité, môžu mať skutočné alebo nepotvrdené problémy s kontamináciou, nachádzajú sa prevažne v oblastiach s rozvinutou urbanizáciou a vyžadujú si zásah na prinavrátenie do stavu prinášajúceho úžitok.

Degradované ekosystémy a lokality v mestských oblastiach nepriaznivo ovplyvňujú stav životného prostredia v mestách. V šiestich krajských mestách SR – Žilina, Trenčín, Banská Bystrica, Nitra, Trnava,

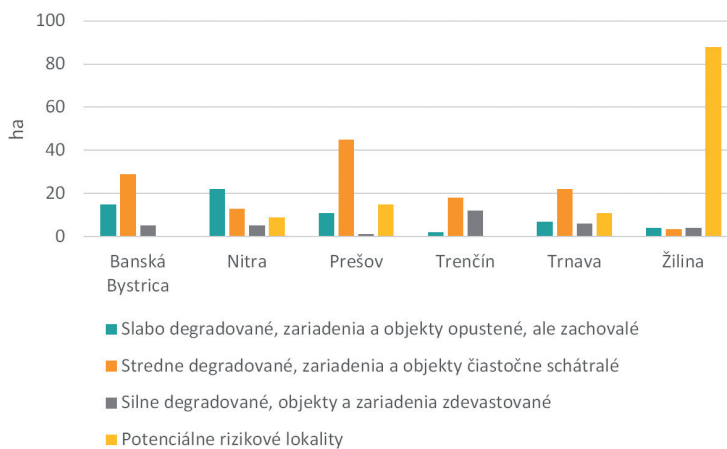
Prešov bola realizovaná inventarizácia a evidencia degradovaných ekosystémov a lokalít. Spolu bolo identifikovaných 95 lokalít s celkovou výmerou 241,8 ha.

Tabuľka 033 I Degradované ekosystémy v inventarizovaných mestách

	Banská Bystrica	Nitra	Prešov	Trenčín	Trnava	Žilina
Počet lokalít	21	15	14	16	15	14
Výmera (ha)	47,71	47,11	72,85	29,69	44,44	97,93

Zdroj: SAŽP

Graf 059 | Porovnanie degradovaných lokalít podľa výmery (ha) vo vybraných krajských mestách

Zdroj: SAŽP

ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE

Základným územnoplánovacím dokumentom SR je **Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001**, ktorá bola aktualizovaná v roku 2010. Na úrovni regiónov majú všetky samosprávne kraje platné územné plány, ktoré podľa potreby priebežne aktualizujú v súlade s ustanoveniami stavebného zákona.

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR podporuje od roku 2006 každoročne obce posky-

tovaním dotácií na spracovanie územnoplánovacích dokumentácií obcí podľa zákona č. 226/2011 Z. z. o poskytovaní dotácií na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie obcí.

Pre rok 2015 bola schválená dotácia pre 98 obcí vo výške 704 235,13 eur.

Tabuľka 034 | Stav územnoplánovacej dokumentácie podľa jednotlivých krajov

Kraj	Celkový počet obcí	Počet schválených územných plánov obcí a miest, ich zmien a doplnkov			
		2012	2013	2014	2015
Bratislavský	73	4	13	18	13
Trnavský	251	27	25	43	30
Trenčiansky	276	21	16	20	23
Nitriansky	354	31	36	15	26
Banskobystrický	516	33	48	22	26
Žilinský	315	28	35	27	37
Prešovský	665	73	83	61	53
Košický	440	46	30	33	14
Spolu	2 890	263	286	239	222

Zdroj: MDVRR SR

REGIONÁLNY ROZVOJ

Uznesením vlády SR č. 222/2014 bola schválená **Aktualizácia Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky**. Národná stratégia regionálneho rozvoja SR je základným strategickým dokumentom na podporu regionálneho rozvoja na národnej úrovni, ktorého cieľom je určiť komplexný strategický prístup

štátu k podpore regionálneho rozvoja na Slovensku do roku 2030.

Aktualizovaná národná stratégia vychádza z Programového vyhlásenia vlády SR na roky 2012 – 2016, je v súlade s inými strategickými a koncepčnými do-

kumentmi, a to so Stratégiou Európa 2020, v oblasti politiky súdržnosti nadväzuje na Partnerskú dohodu na roky 2014 – 2020, v oblasti územného rozvoja je koordinovaná s Konceptiou územného rozvoja Slovenska a pod.

Dôvodom aktualizácie národnej stratégie bolo zosúladenie a prepojenie priorít národnej stratégie s prioritami stratégie Európskej únie v oblasti regionálnej politiky, ako aj príprava nového programového obdobia 2014 – 2020. Ďalším dôvodom je, že predpokladané scenáre vývoja ekonomiky sa po kolapse finančných trhov a v čase ekonomickej krízy ukázali ako nereálne.

EURÓPSKY DOHOVOR O KRAJINE

Európsky dohovor o krajine (EDoK) je jedným z **dohovorov Rady Európy**, ktorého **cieľom** je ochrana, manažment a plánovanie krajiny a organizovanie európskej spolupráce v tejto oblasti. K 31. decembru **2015** k dohovoru **pristúpilo 40 členských krajín**, 38 krajín ho ratifikovalo (vrátane SR) a následne v nich vstúpil do platnosti. Členské štáty ním ustanovili nástroj zameraný na dosiahnutie udržateľného rozvoja, založeného na vyvážených a harmonických vzťahoch medzi sociálnymi potrebami, hospodárskou činnosťou a životným prostredím.

Vyhodnotenie implementácie Európskeho dohovoru o krajine v roku 2015

Podpora implementácie EDoK v SR vychádza z Programu implementácie EDoK v SR prijatého v roku 2006, ktorý je orientovaný do štyroch hlavných pilierov: **inštitucionálna podpora, propagácia, spolupráca a odborná podpora**.

Súčasťou implementácie Európskeho dohovoru o krajine je i manažment nominácie zástupcu SR v **Cene Rady Európy za krajinu**. SR pristúpila ako zmluvná strana EDoK k udeľovaniu **Ceny Slovenskej republiky za krajinu** v roku 2010. Cieľom ceny je oceniť významné aktivity smerujúce ku kvalitnému a udržateľnému manažmentu krajiny. Cena sa udeľuje na podporu prezentácie úspešných aktivít smerujúcich k ochrane, manažmentu a plánovaniu krajiny, a to od roku 2010 v dvojročnom cykle. Jej organizáciou je poverený národný koordinátor – SAŽP.

Posledný, v poradí **3. ročník** Ceny bol udelený v roku **2014**. **Laureátom** Ceny Slovenskej republiky za krajinu 2014 sa stala **obec Liptovská Teplička**

Aktualizácia národnej stratégie formuluje ciele, úlohy, priority a rozvojové aktivity v nadväznosti na Stratégiu Európa 2020, ktoré bude potrebné realizovať na zabezpečenie politiky udržateľného regionálneho rozvoja v SR, založeného najmä na raste ekonomickej výkonnosti a sociálnej súdržnosti.

Na úrovni jednotlivých samosprávnych krajov sú vypracované **programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja**, ktorých cieľom je určiť prioritné smerovanie rozvoja celého regiónu vo všetkých strategických oblastiach, ktoré rozhodujúcim spôsobom vplyvajú na kvalitu života občanov v súlade so záujmami ochrany životného prostredia, prírodného a kultúrneho dedičstva.

s projektom **„Zachovanie unikátnych historických krajinných štruktúr“**. Odborná komisia ju udelila za obnovu a zachovávanie historických krajinných štruktúr – terasových políček ako charakteristických črt krajiny v horských prírodných podmienkach prostredníctvom efektívnych manažmentových opatrení (hospodárenia). V roku 2015 bola obec nominovaná prostredníctvom stálej misie SR pri Rade Európy v Štrasburgu na Cenu Rady Európy za krajinu 2014/2015. Obec Liptovská Teplička s daným projektom úspešne reprezentovala SR a získala špeciálne uznanie medzinárodnej poroty Landscape Award of the Council of Europe 2014/2015. Laureátom Ceny Rady Európy za krajinu 2014/2015 je projekt **„Cezhraničná spolupráca miestnych komunit v oblasti krajinného dedičstva krásneho regiónu Hetés“ z Maďarskej republiky**.

V rámci **podpory EDoK a výmeny poznatkov** v procese starostlivosti o krajinu v SR sa v roku 2015 uskutočnilo **viacero odborných podujatí**. 31. marca 2015 sa konal v poradí už 7. ročník **Informačného dňa EDoK** s podtitulom „Aktuálne trendy v starostlivosti o krajinu“. Nosným odborným podujatím bol 19. ročník konferencie **KRAJINA – ČLOVEK – KULTÚRA** pod názvom **„Krajina – starostlivosť, manažment a plánovanie“**. Konferencia sa konala 27. mája 2015 v Banskej Bystrici.

Jedným z dôležitých bodov v procese implementácie EDoK je i zabezpečenie jeho transformácie do strategických a koncepcných materiálov. V roku 2015 pripravovalo MŽP SR v spolupráci so ŠOP SR a ďalšími zainteresovanými organizáciami vrátane SAŽP **návrh novej Konceptie ochrany prírody a krajiny**, do ktorého sa **premietli zásady a ciele EDoK** v oblasti starostlivosti o krajinu, jej ochrany, manažmentu a plánovania.

RÁMCOVÝ DOHOVOR O OCHRANE A TRVALO UDRŽATEĽNOM ROZVOJI KARPÁT

Rámcový dohovor o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát (tzv. **Karpatský dohovor**) bol prijatý a podpísaný siedmimi stredoeurópskymi a východoeurópskymi krajinami (Česko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Srbsko, Slovensko a Ukrajina) v máji 2003 v Kyjeve a do platnosti vstúpil v roku 2006. **Cieľom** dohovoru je zabezpečiť spoluprácu jednotlivých zmluvných strán a komplexný prístup pri ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát.

V roku 2015 ŠOP SR zabezpečila účasť na stretnutí pracovnej skupiny pre trvalo udržateľný cestovný ruch (18. – 19. 5. 2015, Aggtelek, Maďarsko), kde sa riešil vhodný spôsob implementácie Karpatskej stratégie pre trvalo udržateľný turizmus. Uvažuje sa o zavedení webovej stránky pre klientov v cestovnom ruchu, ktorá by propagovala Karpaty ako destináciu trvalo udržateľného cestovného ruchu. Bola zabezpečená aktívna účasť aj na stretnutí pracovnej skupiny pre adaptáciu na klimatickú zmenu (30. 9. – 2. 10. 2015, Szolnok, Maďarsko). Zástupcovia ŠOP SR

sa zúčastnili na zasadnutí Implementačnej komisie Karpatského dohovoru (24. 11. 2015 v Bruseli) a na workshope Horská dimenzia v Dunajskom regióne (25. 11. 2015 v Bruseli). Spracovaná bola prezentácia o Karpatskom dohovore, Protokole o trvalo udržateľnom hospodárení v lesoch a Strategickom akčnom pláne pre lesy v súvislosti s ochranou pralesov. Prebiehali tiež pracovné stretnutia s rôznymi organizáciami v karpatských krajinách z oblasti ochrany prírody a rozvoja dopravy k príprave projektov TRANSGREEN a Connect-GREEN, ktoré boli podané v rámci výzvy Dunajského nadnárodného programu v novembri 2015 a ktorých implementácia by mala začať v januári 2017. ŠOP SR v tejto veci oslovila Národnú diaľničnú spoločnosť, a. s. s požiadavkou o zapojenie sa do projektu.

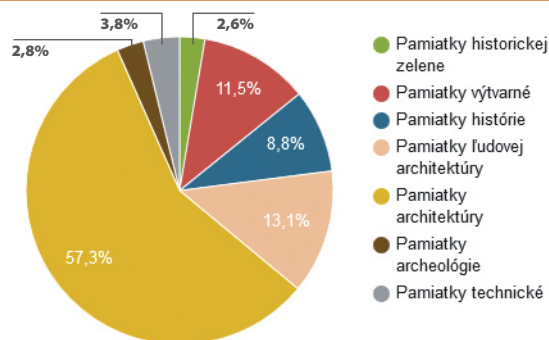
V rámci Karpatskej sústavy chránených území sa ŠOP SR podieľala na príprave a realizácii kampane ku Dňu karpatských parkov. Prerokované boli možné ďalšie projekty spolupráce Alpskej sústavy chránených území ALPARC, CNPA a CWI.

PAMIATKOVÝ FOND

Základ **historických sídelných štruktúr** v krajine predstavujú **nehnutelné kultúrne pamiatky**. V roku 2015 oproti roku 2014 došlo opäť k nárastu celkového

počtu nehnuteľných (i hnuteľných) kultúrnych pamiatok.

Graf 060 I Štruktúra nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok podľa druhov (2015)

Poznámka: Uvádza sa počet pamiatkových objektov (PO), z ktorých pozostávajú NKP.

Pri pamiatkách architektúry sú zarátané aj PO s primárnym druhovým určením U – „urbanizmus“ (89 PO).

Zdroj: PÚ SR

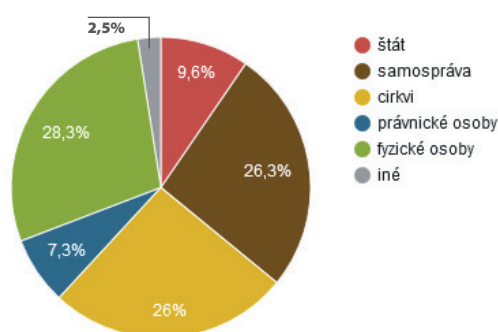
K 31. 12. 2015 bolo evidovaných v SR **9 888 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok** (nárast o 11 oproti roku 2014), ktoré sú zložené zo 16 192 **pamiatkových objektov** (nárast o 73). **Hnuteľných národných kultúrnych pamiatok** bolo **14 951** (nárast o 22), z toho 98 % je sakrálneho charakteru, a tie sú zložené z 34 197 pamiatkových predmetov (nárast o 118).

Podľa literárnych prameňov bolo v SR asi 300 **hradov**. V súčasnosti z 9 888 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok je 100 **hradov** a 426 **kaštieľov**. V rámci **pamiatkových objektov** tvoriacich NKP sa k roku 2015 eviduje:

- 572 kaštieľov a kúrií
- 100 hradov
- 79 kláštorov
- 1 604 kostolov
- 945 ľudových domov
- 2 376 meštianskych domov
- 372 palácov a vil
- 28 prístenných plastík (božie muky)
- 21 prístenných krížov a prístenných stĺpov
- 476 pamätných tabúľ a pamätných miest
- 77 cintorínov (okrem prikostolných)
- 52 hrobov (individuálnych i spoločných)
- 55 hrobiek

V rámci **právnej ochrany** národných kultúrnych pamiatok bolo v roku 2015 **vyhlásených** 84 pamiatkových objektov, pričom **zrušených** bolo 15 PO.

Graf 061 | Vlastnícka forma nehnuteľných NKP (2015)

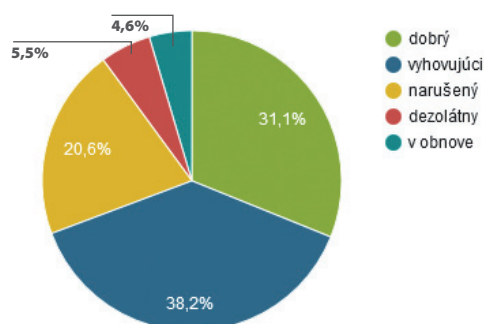

Zdroj: PÚ SR

Zmeny **vlastníctva NKP** v oblasti štátu, samosprávy a cirkví sú minimálne, najpočetnejšie sú zmeny vlast-

níctva v rámci oblasti fyzických osôb (predaj-kúpa, darovanie, dedenie a pod.), čo je prirodzený vývoj.

Graf 062 | Stavebno-technický stav nehnuteľných NKP (2015)

Poznámka: Zvyšných 2,4 % tvoria PO z iným stavebno-technickým stavom (fyzický zánik, obnovou strata pamiatkových hodnôt, alebo AG – neprezentovaná).

Zdroj: PÚ SR

Stavebno-technický stav PO v sumári dobrý-vyhovujúci, narušený-dezolátny a v obnove je za ostatných 5 rokov nemenný (percentuálne štatisticky nevýznamný). Príčiny v pretrvávajúcom počte objektov v zlom stave sú najmä v ich zanedbanej údržbe a nevhodnom využívaní, resp. v nevyužívaní. Zásadná zmena v znížení počtu dezolátnych a narušených PO je možná rozšírením finančných kapacít dotačných schém, existuje aj možnosť ďalších bonusov pre vlastníkov, správcov a užívateľov NKP, napr. v daňovej

oblasti. Ďalšou z foriem je aj prísnejší štátny dohľad s väčším uplatnením represívnych prvkov (opatrenia na nápravu, finančné pokuty).

Okrem ochrany pamiatok – objektov ako solitérov je pamiatkový fond **chránený aj plošne** v pamiatkových územiach: pamiatkových rezerváciách (PR – 28) a pamiatkových zónach (PZ – 82). V roku 2015 **pribudli 2 pamiatkovo chránené parky** (Poprad a Komárno) a **ubudla 1 pamiatková zóna** (Trstená).

Historické sídelné štruktúry		
Mestské pamiatkové rezervácie	Vyhlásenie	Počet KP
1. Banská Bystrica	18. 5. 1955	200
2. Banská Štiavnica	11. 6. 1950	191
3. Bardejov	11. 6. 1950	131
4. Bratislava	5. 10. 1954	264
5. Kežmarok	11. 6. 1950	256
6. Košice	2. 2. 1983	500
7. Kremnica	11. 6. 1950	116
8. Levoča	11. 6. 1950	339
9. Nitra	21. 1. 1981	23
10. Podolíneec	11. 6. 1991	63
11. Prešov	11. 6. 1950	257
12. Spišská Kapitula	11. 6. 1950	24
13. Poprad - Sp. Sobota	11. 6. 1950	89
14. Svätý Jur	23. 5. 1990	26
15. Štiavnické Bane	15. 8. 1995	20
16. Trenčín	11. 9. 1987	112
17. Trnava	11. 9. 1987	139
18. Žilina	11. 9. 1987	58

Zdroj: PÚ SR

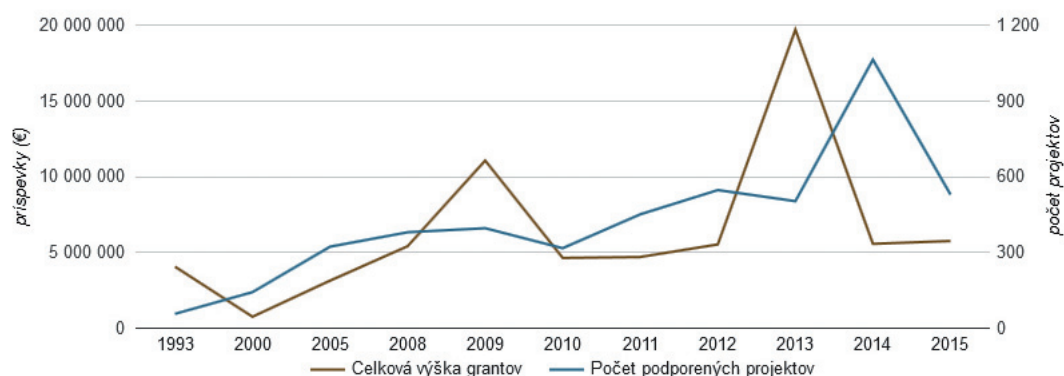
Historické sídelné štruktúry		
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	Vyhlásenie	Počet KP
1. Brhlovce	14. 9. 1983	25
2. Čičmany	26. 1. 1977	36
3. Osturňa	3. 10. 1981	135
4. Plavecký Peter	23. 5. 1990	28
5. Podbiel	14. 9. 1977	56
6. Sebechleby	21. 1. 1981	89
7. Špania Dolina	10. 1. 1979	83
8. Veľké Leváre	21. 1. 1981	25
9. Vlkolíneec	26. 1. 1977	73
10. Ždiar	14. 9. 1977	183

Zdroj: PÚ SR

Na obnovu národných kultúrnych pamiatok prostredníctvom dotačného programu MK SR „Obnovme si svoj dom“ bolo v roku 2015 prijatých 964 žiadostí o dotáciu v celkovej výške 32 358 926 eur. Podporených bolo 529 žiadostí v celkovej výške 5 756 607 eur.

Program predstavuje komplexný rozvojový program zameraný na podporu obnovy národných kultúrnych pamiatok. Umožňuje systémovú podporu obnovy NKP v jednotlivých fázach procesu ich záchranu, obnovy, prezentácie a interpretácie či už ako solitérov, alebo súčastí osobitne chránených lokalít.

Graf 063 | Vývoj príspevkov MK SR na obnovu národných kultúrnych pamiatok z programu „Obnovme si svoj dom“

Poznámka: Hodnoty v rokoch 1993 a 2000 sú prepočítané z SKK konverzným kurzom 30,1260.

Zdroj: MK SR

SVETOVÉ DEDIČSTVO

Svetové dedičstvo (SD) predstavuje jedinečnú hodnotu, ktorá presahuje národné hranice a je dôležitá pre súčasné a budúce generácie celého ľudstva. Jeho permanentná ochrana má najvyššiu dôležitosť u medzinárodnej komunity ako celku. Vyvrcholením úsilia pri vytváraní ochrany kultúrneho a prírodného dedičstva bolo prijatie Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva na generálnej konferencii UNESCO v Paríži v roku 1972, ktorý SR ratifikovala 15. 11. 1990.

Lokality zapísané do Zoznamu svetového dedičstva

Zoznam SD k roku 2015 obsahoval **1 031 lokalít** celého sveta, z toho 802 kultúrnych, 197 prírodných a 32 zmiešaných, zo **163 členských štátov** Dohovoru. Zo SR nebola v roku 2015 zapísaná do Zoznamu SD **žiadna lokalita**. Celkovo je do Zoznamu v rámci SR zapísaných **sedem lokalít**. Sú to:

v rámci kultúrneho dedičstva

- Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry **Vlkolíne**c, miestna časť Ružomberka, aj s ochranným pásmom (Cartagena, 1993)
- **Levoča, Spišský hrad a súvisiace kultúrne pamiatky okolia** (Spišská Kapitula, Spišské Podhradie, kostol sv. Ducha v Žehre), (Cartagena, 1993); rozšírenie o územie pamiatkovej rezervácie Levoča – historické jadro Levoče a dielo Majstra Pavla v roku 2009, vrátane ochranného pásma
- **Banská Štiavnica s technickými pamiatkami jej okolia** (Banská Štiavnica, Hodruša-Hámre, Štiavnické Bane, Banská Belá, Voznica, Vyhne, Banský Stu-

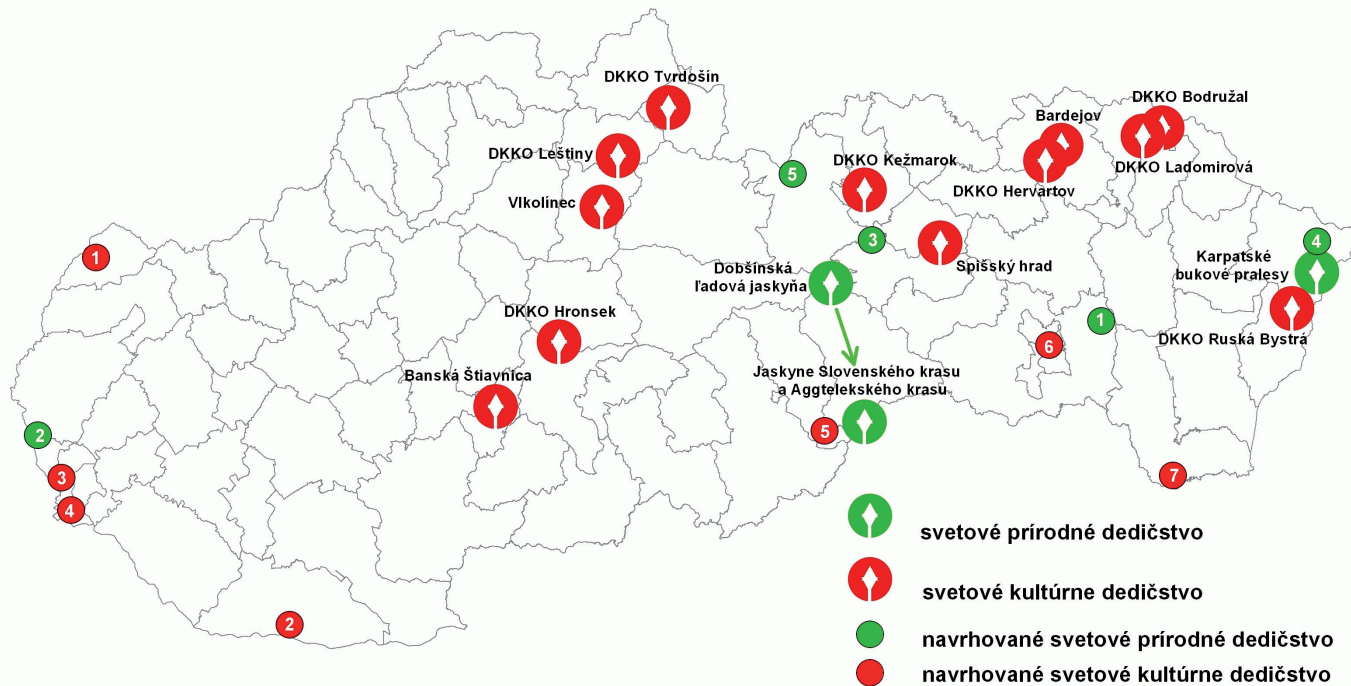
denec, Počúvadlo, Kopanica, Kysihýbel, Antol, Ilija; najmä 23 vodných nádrží – tajchov), (Cartagena, 1993)

- **Bardejov** – mestská pamiatková rezervácia aj s ochranným pásmom, vrátane židovského suburbia (Cairns, 2000)
- **Drevené kostoly** slovenskej časti Karpatského oblúka (drevené kostoly – Hervartov, Tvrdošín, Leštiny, Kežmarok, Hronsek – vrátane zvonice, Bodružal, Ladomirová, Ruská Bystrá) a ich ochranné pásma (Quebec, 2008).

v rámci prírodného dedičstva

- **Jaskyne Slovenského krasu a Aggtelekského krasu** (Berlín, 1995), ku ktorým v roku 2000 pribudla Dobšinská ľadová jaskyňa vrátane Stratenskej jaskyne a jaskyne Psie diery ako jedného jaskynného systému vo vrchu Duča (Cairns, 2000),
- **Karpatské bukové pralesy** (10 pralesov; Christchurch, 2007) a **staré bukové lesy Nemecka** (5 pralesov; rozšírenie v roku 2011), spoločná lokalita s Ukrajinou a Nemeckom. Zo SR ide o 4 lokality: Stuzica – Bukovské vrchy, Havešová, Rožok a Vihorlat.

Mapa 022 | Svetové kultúrne a prírodné dedičstvo

Poznámka: DKKO – Drevené kostoly slovenskej časti Karpatského oblúka.

Zdroj: SAŽP

V roku 2015 SR zlepšila ochranu lokalít svetového kultúrneho dedičstva prostredníctvom pravidelného

monitoringu, formovania riadiacich skupin a finančnej pomoci štátu.

Lokality navrhované na zápis do Zoznamu svetového dedičstva

Medzi navrhované lokality, príp. zaradené do výberu na nomináciu do SD k roku 2015 patria:

v rámci kultúrneho dedičstva

- **Pamiatky Veľkej Moravy** – Slovanské hradisko v Mikulčiciach – Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch (spoločne s Českom)
- **Pevnostný systém** na sútoku riek Dunaja a Váhu v **Komárne-Komárome** (spoločne s Maďarskom)
- **Pamätník Chatama Sófera** (Bratislava)
- **Limes Romanus** – rímske antické pamiatky na strednom Dunaji – Dunajský Limes na Slovensku (rozšírenie územia svetového dedičstva Hranice Rímskej ríše o Rímsky vojenský tábor v Iži a Bratislave-Rusovciach) (predpokladaný spoločný návrh s Rakúskom a Maďarskom)
- **Gemerské a abovské kostoly so stredovekými nástennými maľbami** (predpokladaný spoločný návrh s Maďarskom)

- Koncept šošovkovitého historického jadra mesta **Košice**
- **Tokajská vinohradnícka oblasť** – súbor vinohradníckych pivníc (Černov, Veľká Trňa, Malá Trňa, Slovenské Nové Mesto, Černochovej, Bara, Viničky; pričlenenie k schválenej Tokajskej vinohradníckej oblasti v Maďarsku).

v rámci prírodného dedičstva

- **Gejzír v Herľanoch**
- **Prírodná a kultúrna krajina v Dunajskom regióne** (predpokladaný spoločný návrh s Českom, Rakúskom a Maďarskom)
- **Krasové doliny Slovenska** (doplnenie návrhu Rokliny Slovenského raja)
- **Mykoflóra Bukovských vrchov**
- **Prírodné rezervácie Tatier** (predpokladaný spoločný návrh s Poľskom)
- **Originálne lúčne pasienky na Slovensku**

GEOPARKY

Geopark je územie prezentujúce geologické dedičstvo našej krajiny, obsahujúce jedno alebo viac miest vedeckej dôležitosti nielen z geologického aspektu, ale aj z hľadiska jeho archeologickej, ekonomickej alebo kultúrnej osobitosti európskeho významu. Geopark je pre SR inovatívnym nástrojom podpory regionálneho a miestneho rozvoja a okrem potenciálu pre vedecký výskum zameraný na environmentálnu oblasť (vrátane vzdelávania) je významný pre miestny ekonomický rozvoj – prispieva k zvýšeniu zamestnanosti a k novým ekonomickým aktivitám regiónu, pričom jeho funkčnosť je autonómna. Zároveň pestrosť jeho geologickej stavby je predpokladom pre rozvoj služieb cestovného ruchu, ktorý výhľadovo predstavuje nezanedbateľnú oblasť národného hospodárstva.

Podpora budovania geoparkov v SR bola **v roku 2015** riadená v zmysle **aktualizovanej Konceptie geoparkov SR** (ďalej len koncepcia), schválenej uznesením vlády SR č. 15 zo 7. januára 2015.

V roku 2015 boli na území SR manažované **tri územia národných geoparkov**:

- Banskobystrický geopark,
- Banskoštiavnický geopark,
- Novohradský geopark s medzinárodným názvom Novohrad-Nógrád Geopark (spolu s Maďarskom; člen Siete európskych geoparkov a Siete globálnych geoparkov).

V súlade s vyššie uvedenou koncepciou bola ministrom ŽP SR zriadená **medzirezortná komisia Siete geoparkov SR**, ktorej nosnou aktivitou v roku 2015 bolo vypracovanie materiálu **„Akčný plán pre implementáciu opatrení na zabezpečenie realizácie aktualizovanej Konceptie geoparkov SR“**. Akčný plán uvádza analýzu východiskovej situácie vo vzťahu k SWOT analýze, ktorá bola všeobecne spracovaná pre všetky základné oblasti ovplyvňujúce problematiku geoparkov a definuje opatrenia na zabezpečenie realizácie koncepcie a špecifikáciu aktivít v rámci nich.

ENVIRONMENTÁLNE ZÁŤAŽE

Environmentálna záťaž (EZ) je v zmysle geologického zákona zadefinovaná ako znečistenie územia spôsobené činnosťou človeka, ktoré predstavuje závažné riziko pre ľudské zdravie alebo horninové prostredie, podzemnú vodu a pôdu s výnimkou environmentálnej škody.

Na Slovensku bolo doteraz identifikovaných viac ako 890 **pravdepodobných** environmentálnych záťaží, 290 environmentálnych záťaží bolo **potvrdených** a cca 790 lokalít bolo už **sanovaných**, čo predstavuje 39 % z celkového počtu environmentálnych záťaží.

V roku 2015 pokračovali procesy určovania povinných osôb na úseku environmentálnej záťaže. Preverených bolo 14 hlásení o podozrení na prítomnosť environmentálnej záťaže, identifikovaných bolo 10 nových lokalít s výskytom environmentálnej záťaže. Okrem preverovania lokalít na základe vyššie spomenutých podnetov sa na základe informácií zo školského programu **Enviráza** preverovali ďalšie lokality v teréne (5 lokalít), z ktorých sa 1 lokalita zaradila do IS EZ, ostatné nespĺňali kritériá pre zaradenie. V rámci plnenia úloh súvisiacich s problematikou EZ boli upravené (aktualizovane údaje) v registračných listoch 113 lokalít v IS EZ v roku 2015. V teréne bolo celkovo obhliadnutých viac ako 50 lokalít.

Každá záverečná správa, pri riešení ktorej sa zistilo a overilo závažné znečistenie územia spôso-

bené činnosťou človeka, musí obsahovať ako samostatnú časť analýzu rizika znečisteného územia. Dané záverečné správy posudzuje a schvaľuje MŽP SR bez ohľadu na zdroj financovania, tzn. schvaľuje sanačné limity aj súkromným subjektom. V roku 2015 bolo v na 28 zasadnutiach Komisie pre posudzovanie a schvaľovanie záverečných správ s analýzou rizika znečisteného územia ako poradného orgánu MŽP SR posúdených celkovo 184 záverečných správ.

V rámci Operačného programu Životné prostredie (2007 – 2013) bol v roku 2015 ukončený podrobný prieskum environmentálnych záťaží celkovo na 136 vybraných lokalitách SR s vypracovaním analýzy rizika znečisteného územia a štúdie uskutočniteľnosti sanácie a s vybudovaním monitorovacích systémov. Na 19 vybraných lokalitách bola realizovaná sanácia environmentálnych záťaží (13 lokalít – prijímateľ pomoci MŽP SR a 6 lokalít – prijímateľ pomoci MO SR). Na 161 lokalitách bol vybudovaný monitorovací systém environmentálnych záťaží (prijímateľ pomoci bol ŠGÚDŠ). Ukončené boli nasledujúce projekty:

- Prieskum environmentálnych záťaží na vybraných lokalitách Slovenskej republiky (2011 – 2015), prijímateľ MŽP SR
- Monitorovanie environmentálnych záťaží na vybraných lokalitách Slovenskej republiky (2012 – 2015), prijímateľ ŠGÚDŠ
- Osveta, práca s verejnosťou ako podpora pri riešení environmentálnych záťaží v SR (2012 – 2015), prijímateľ SAŽP
- Sanácia environmentálnej záťaže v kameňolome Srdce (2011 – 2015), prijímateľ MŽP SR
- Sanácia environmentálnych záťaží na vybraných lokalitách Trnavského kraja (2011 – 2015), prijímateľ MŽP SR
- Sanácia environmentálnych záťaží na vybraných lokalitách Prešovského a Košického kraja (2011 – 2015), prijímateľ MŽP SR
- Sanácia environmentálnych záťaží na vybraných lokalitách Nitrianskeho kraja (2011 – 2015), prijímateľ MŽP SR
- Sanácia environmentálnych záťaží na vybraných lokalitách Trenčianskeho kraja (2011 – 2015), prijímateľ MŽP SR
- Sanácia environmentálnych záťaží na vybraných lokalitách Banskobystrického kraja (2011 – 2015), prijímateľ MŽP SR
- Sanácia environmentálnych záťaží na vybraných lokalitách MO SR.

Na plnenie Štátneho programu sanácie environmentálnych záťaží, ktorý bol realizovaný v rokoch 2010 – 2015, bolo vynaložených celkovo 144 870 358,12 eur.

Tabuľka 035 | Výdavky z verejných zdrojov na podporu riešenia environmentálnych záťaží v rokoch 2010 – 2015

Zdroj financovania	Výška podpory (eur)
1. Operačný program Životné prostredie (Operačný cieľ 4.3 Nakladanie s nebezpečnými odpadmi spôsobom priaznivým pre životné prostredie, 4.4 Riešenie problematiky environmentálnych záťaží vrátane ich odstraňovania)	76 040 787,37
2. Operačný program Životné prostredie (Operačný cieľ 4.5 Uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov)	67 201 615,75
3. Environmentálny fond	1 627 955,00
Spolu	144 870 358,12

Zdroj: MŽP SR

Zhromažďovanie údajov a poskytovanie informácií o environmentálnych záťažiach zabezpečuje Informačný systém environmentálnych záťaží.